

Lô-má-jī ê Lō-iōng

Henry Tân-Tēⁿ

Chū Jit-pún sî-tāi kàu-taⁿ, chû-liû
siā-hōe it-tit bô ki-hōe liáu-kái Tâi-ôan ê
bûn-jī-sú, tì-sú chiam-tùi gōa-lâi chèng-kôan ê phoe-phêng it-poaⁿ hân tî kìm-chí kháu-gí ê
pō-hün. Ùi hñg ê kak-tō lâi khòaⁿ, kìm Lô-má-jī(LMJ) tùi Tâi-ôan bûn-hòa ê siong-hai bē khah
su kong-ka ki-koan kìm kháu-gí chō-sêng ê phò-hai. Kàu-taⁿ Tâi-ôan ê chèng-kôan chit hong-b
în iû-gôan khòaⁿ-khin LMJ tî Tâi-ôan lèk-sú ê tē-üi, chit hong-bîn koh bô kò Tâi-ôan siā-hōe
sit-chè siōng ê su-iàu.

Ùi gē-sút-bîn lâi khòaⁿ, tōa-pō-hün ê Hán-jī Tâi-gí-bûn(TGB) ê siá-chok phín-chit bô
LMJ á-sî Lô-Hàn hó. Hán-jī ûi-chú ê siá-chok iông-îⁿ siū kiông-sè ê Hôa-gí bûn-thé éng-hióng,
ték-piat sî bú-gí ki-chhór bô châi ê siàu-liân pòe. Chho-hák-chiá ê Hán-Lô bûn-thé tiāⁿ-tiāⁿ pô-
liû Hôa-gí/Tâi-gí im beh kâng ê Hán-jī, bô kâng ê sór-châi sui-bóng ū Hán-jī iā-sî bô ài iōng.
Che piáu-sî tùi siàu-liân-á lâi kóng, Hán-jī kap Hôa-gí ê koan-hē í-keng pâk ân-ân, kian-chhî
Hán-jī tiāⁿ-tiôh ê chō-sêng bô pit-iàu ê hù-bîn hâu-kó.

Chôan-Lô siá-chok kó-lê bú-gí su-khó bô-sek ê hoat-tián. Kâ bú-gí kap Hán-jī ê koan-hē
tháu-pâk, chit-ê lâng ê náu chiah ū khó-lêng khai-sí choan-sim tî logic (邏輯) kap chhòng-chok
hong-bîn, náu séng koh chhú-lí Hán-jī ê sóan-ték, mā ē-sái pî-bián Hôa-gí thàu-kòe Hán-jī lâi
kan-siáp Tâi-gí. Khùn-jiáu kàng kē, hak-seng chû-jiân óa-kîn bú-gí-bûn.

LMJ koh hó tî pâi-sû ê kong-lêng hâh chu-sìn sî-tâi chu-liâu kóan-lí ê iàu-kiû. Kí chit-ê
lê: Sek-ín ê pian-pâi, sú-iōng ū LMJ tiôh ke chin kán-tan; tian-tò Hán-jī sng pit-óeh ê thôan-
thóng khah oh chu-sìn-hòa. Chù-im Hû-hô lí-lûn siōng mā ū pâi-sû ê hó-chhù, sit-chè siōng bô
hoat-hui--chhut--lâi. Jî-chhiáⁿ chhut-kok lí-hêng ê sî-chûn bô thang iōng, in-üi sè-kài kan-na
Tâi-ôan ê khí-bór ū ìn Chù-im. Kian-chhî siu-kái Chù-im kà bú-gí ê chèng-tî jîn-bût khióng-
kiaⁿ sî ñg-bâng bú-gí "kiâⁿ bē chhut" Tâi-ôan.

Bûn-hòa Pó-chûn

Lék-sú chèng-bêng, Hân-jî tûi pó-chûn Hô-ló-gí ê kòng-hiàn chin iú-hân. Mâ ē-sái kóng, jîm-hô kian-chhî Hân-jî ê gí-giân bûn-hòa lóng khah soe. Hân-jî bûn-hòa in-ūi kap bûn-giân pák tiâu-tiâu, lék-sú siōng ê "Hân bûn-hòa thôan-kàu-su"(bûn-jîn kai-kip) it-tit tûi hoat-tián Hân-jî ki-chhór ê bú-gí bûn-jî bô ték-piat ê hèng-chhù. In-ūi án-ne liâu--lòh--khì kiat-kó khióng-kiaⁿ sî tûi kúi-nâ-chheng nî Hân-jî bûn-hòa ê hóan-khòng, tûi bûn-jîn kai-kip lâi kóng bî-pit sî hó tâi.

Chêng-kàu-taⁿ sò-pah-tang, sui-jiân sè-kài kok-tê ê lâng hō LMJ ê gôan-thâu-kok khi-hû, ùi khah kú-tâng ê kak-tō lâi khòaⁿ, LMJ tûi bûn-hòa pó-chûn ê hoat-tō iáu-sî pí Hân-jî khah gâu. Che m-sî in-ūi LMJ pún-té ê gôan-thâu-kok khah ū sim beh pó-chûn sè-kài kok-tê ê bûn-hòa. LMJ gâu tî i ê pún-chit hong-piān kì-chài gí-im. Siat-sú chiàm-niá Pak-bí-chiu ê Eng, Hoat, Se-pan-gâ tè-kok iōng Hân-jî, kin-á-jit hóan-sè Bí-kok tē-miâ "Dakota" sî siá-chò "大哥大", Indian chòk-miâ "Cherokee" siá-chò "車落機", téng-téng. Chit-pah-tang liáu-āu tâi-ke kiám-chhái kái-soeh kóng "Tōa-ko-tōa" í-chá chhut-sán chhiú-ki-á! Kin-á-jit Ko-hiông tē-tâi hō-chò "Ko-hiông" ôan-nâ sî Hân-jî bûn-hòa ték-sû ê hiān-siōng, tì-sú éng-kòe gôan-chû-bîn ê kha-jiah chôan bô..khì.

In-ūi Hân-jî pháiⁿ óh, pháiⁿ siá, it-tit ài kàu kîn-tâi siâ-hôe chiah khah chê lâng ū ki-hôe khì óh. Tî chia kí chit-ê pát-kok ê lê lâi pí-phêng: Lâm-bí-chiu tē-it-tōa-kok Pa-se chì-chio ū 210-chióng òe-gí. Kî-tiong chit-ê gôan-chû-bîn-chòk Karaja ê òe kàu-kah 1958-nî chiah ū lâng khì gián-kiù. Ùi 1972 nî khai-sí, Pa-se chèng-hú tî Karaja ê thôan-thóng tê-tâi sit-si bú-gí kàu-iók ê chèng-chhek. In phài--khì ê gí-giân kang-chok-chiá ūi Karaja-òe têng-chò in tê-it-thò bûn-jî. Án-ne chiah thang kâ thôan-thóng kháu-gí lâu--lòh--lâi ê bîn-chòk kò-sû kap kî-tha ê thôan-thóng tì-sek siá chò khò-pún. Kàu 1987-nî, 15-tang liáu-āu, in-ê hak-seng-á í-keng ū 300-ê-lâng. Ôaⁿ-sng chò Tâi-ôan jîn-kháu ê pí-lê tâi-khài sî kúi-pah-bân-ê iōng bú-gí thák-chheh ê hak-seng. Sàn-hiong koh "lòk-ngó" ê Pa-se gôan-chû-bîn sòa pí "hiān-tâi bîn-chú kok-ka" ê Tâi-ôan gín-á khah ū ki-hôe chiap-siū bê phò-hâi chòk-kûn bûn-hòa ê kàu-iók. Pêⁿ-pêⁿ sàñ, kó-chá ê Tâi-ôan tó-bîn khah hiau-hêng, "gôan", "ngô", "ku", "pih", "chàu" óh kàu thàu, chhân ôan-nâ pha-hng--khì--ah. Ká-sú tong-chho Pa-se thè Karaja-lâng siat-kè chit-thò Hân-jî-sek ê bûn-jî, kin-á-jit in iû-gôan bô lâng thák chheh. Thák chheh bê-pí-tit iau-sí!

Bī-lâi Hong-hiòng

Hiān-tāi Tâi-ôan-lâng ê büt-chit seng-óah kài hong-hù, kàu-taⁿ iû-gôan sī sè-kài tōa-pō-hūn lâng chit-sì-lâng hiáng-siū bē-tiòh..ê. Chóng--sī tàk-ke nā beh kiù bú-gí kap chòk-kùn bûn-hòa, bē-tàng óa-khò Hân-jī. Bô-lûn ùi lèk-sú kòng-hiàn á-sī hiān-tāi ê sit-iōng-sèng lâi khòaⁿ, Hân-jī bûn-hòa tùi bú-gí ê éng-hióng sī pau-hòk chē kòe lī-ek. Gōa-lâi chèng-kôan tùi LMJ ê siong-hāi kàu-taⁿ chió lâng chai. Hi-bāng tàk-ke to-to hoat-iōng Pêh-ōe-jī bûn-hòa, kiàn-lip i tī jîn-bîn sim-lâi ê lèk-sú tē-ūi.